

25.1.2019

Suomalaisten oikeudellinen tietotaito pitkällä 1800-luvulla (paneelikeskustelu)

- Mia Korpiola (Turun yliopisto)
- Marianne Vasara-Aaltonen (Turun yliopisto)
- Tuomas Jussila (Turun yliopisto)
- Anna Kuusmin (Helsingin yliopisto)

Paneelikeskustelussa esitellään tutkimusta, jonka kohteena ovat Suomen maaseutu- ja kaupunkiyhteisöjen maallikot, joilla oli oikeudellista tietotaitoa ja jotka toimivat välittäjinä ja tulkkeina virallisiin tahoihin nähden arkielämän oikeudellisissa kysymyksissä ja ongelmissa. Miten he olivat tietonsa ja taitonsa hankkineet? Millaisen aseman oikeudellista tietotaitoa omaavat henkilöt saivat yhteisössään? Miten oikeudellinen tietotaito vaikutti heidän sosiaaliseen liikkuvuuteensa ja henkilökohtaiseen talouteensa? Millaisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin oikeudellisen tietotaidon kehitys liittyi?

Keskustelussa luodetaan näitä kysymyksiä ja tuodaan esiin kiinnostavia tapauksia sekä maaseudulta että kaupungeista. Maallikkoja toimi niin kaupunkien raastuvanoikeuksissa kuin maaseudun kihlakunnanoikeuksissakin. Keskustelussa nousevat esiin Kuopion ja Vaasan raastuvanoikeuksien maallikkotuomarit ja -asiamiehet sekä Ilmajoen ja Urjalan kärjäkuntien oikeudellista tietotaitoa omanneet maallikot. Vuosien 1865 ja 1873 kunnallisasetukset lisäsivät oikeudellisen tietotaidon tarvetta varsinaisen oikeuslaitoksen ulkopuolella.

Maallikkojen työ oikeudellisissa asioissa herätti runsaasti keskustelua sanomalehdissä, ja nurkkasihteerit eli pitkälti itseoppineet maallikkoasianajajat seikkailivat myös kaunokirjallisuudessa 1840-luvulta 1920-luvulle.

Keskustelussa pohditaan, keitä nämä kunnissa toimineet oikeudellista tietotaitoa omanneet maallikot olivat, miten esim. kaupunkien maallikkotuomarit olivat oppinsa hankkineet, ja millaista keskustelua heidän oppineisuudestaan käytiin vuosisadan lopulla.

Keskustelussa nostetaan esiin myös marginaalisempienkin ryhmien – kuten naisten, lasten ja rikollisten - oikeudellista osaamista. Oikeudellista tietotaitoa hankkivat tuomari-isien tyttäret, jotka kirjoittivat puhtaaksi pöytäkirjoja samoin kuin lakiasiaintoimistoissa työskennelleet naiset. Lapset saattoivat auttaa vanhempiaan oikeudellisen työn tekemisessä. Lisäksi esillä ovat

ruotsinkielen- ja kirjoitustaitoiset miespuoliset tutkintavangit, jotka avustivat Turun linnassa tutkintavankeudessa olevia, irtolaisuudesta syytettyjä kirjoitustaidottomia naisia valitusten ja anomusten tekemisessä. Asiakirjat lähetettiin joko Turun läänin maaherralle tai korkeimpaan oikeuteen senaatin oikeusosastoon Helsinkiin.